Monnickendam, 11 augustus 2026

Raadsnummer: 110-382
Zaaknummer: 154279

Portefeuillehouder: Victor Pons
Contact via: Samenleving

Wettelijke grondslag voor raadsbevoegdheid: artikel 1 Wet gemeenschappelijke regelingen, artikelen 2.18 en 2.19 van de Jeugdwet[1], artikel 8, vierde lid, Wet gemeenschappelijke regelingen en afdeling 10.1.1 van de Algemene wet bestuursrecht;

Aan de Raad

Onderwerp: Raadsvoorstel zienswijze ontwerp gemeenschappelijke regeling Jeugdregio Zaanstreek-Waterland

Voorstel

1. Kennis te nemen van het ontwerp van de gemeenschappelijke regeling Jeugdregio Zaanstreek-Waterland;
2. Te besluiten een kanttekening naar voren te brengen op het ontwerp van de gemeenschappelijke regeling Jeugdregio Zaanstreek-Waterland.

Inleiding

Op 1 januari 2026 is de Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg (verder te noemen: Wvbj) in werking getreden. De wet vloeit voort uit de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028.
Met de invoering van de Wvbj, wordt de Jeugdwet gewijzigd om wachtlijsten in de jeugdzorg te verminderen en ervoor te zorgen dat (hoog) specialistische jeugdzorg beschikbaar is voor kwetsbare jeugdigen, door middel van:

- Regionale samenwerking: Gemeenten moeten in jeugdregio's samenwerken om gespecialiseerde jeugdhulp en jeugdbescherming in te kopen.
- Rol NZa: De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) krijgt een toezichthoudende rol op de beschikbaarheid en financiële gezondheid van zorgaanbieders.
- Financiële transparantie: Jeugdhulpaanbieders krijgen strengere eisen over financiële bedrijfsvoering en openbare jaarverantwoording, vergelijkbaar met de Wet toetreding zorgaanbieders (Wtza).
- Landelijke inkoop: Zeer complexe zorgvormen kunnen voortaan op landelijk niveau worden ingekocht.

Uit de wetswijziging volgen specifieke opgaven die dit jaar gerealiseerd moeten worden door de gemeenten:

- Het vaststellen van een regionale visie specialistische Jeugdhulp;
- Het vaststellen van een gemeenschappelijke regeling voor de gezamenlijke wettelijke opgaven;

Hierover bent u in april 2026 geïnformeerd met RID 110-369.

[1] Ingangsdatum van deze artikelen Jeugdwet 1-1-2027

Dit voorstel betreft de vereiste gemeenschappelijke regeling die getroffen moet worden voor de samenwerkende gemeenten in een Jeugdregio. Gemeenten hebben voor dit deel van de Wvbj een jaar de tijd gekregen. De aanpassingen van de Jeugdwet die deze samenwerking regelen, gaan in per 1 januari 2027.

Het vaststellen van deze gemeenschappelijke regeling vloeit voort uit een wettelijke verplichting, waarvan niet kan worden afgeweken. Binnen deze wettelijke kaders is gekozen voor een uitvoeringsvariant die aansluit bij de bestaande regionale samenwerkingsstructuur en de continuïteit van de samenwerking borgt. Daarnaast is het ontwerp in regionaal verband zorgvuldig voorbereid, met juridische ondersteuning vanuit alle deelnemende gemeenten en inbreng van externe deskundigheid op het gebied van het opstellen van gemeenschappelijke regelingen.

Voor het vaststellen van de Regiovisie en de aanpassing van de Verordening Jeugd (in verband met de inkoop jeugdhulp) volgen aparte raadsvoorstellen. Over de stand van zaken met betrekking tot de regionale inkoop jeugdhulp die ook dit jaar plaats vindt, wordt u in het najaar met een RID geïnformeerd. Voor alle vier de thema's (Regiovisie, Inkoop, Verordening en gemeenschappelijke regeling) wordt tijd gereserveerd op de agenda van de Regioraad van 23 september 2026.

Argumenten

1.1. De samenwerking in de regio Zaanstreek-Waterland is wettelijk verplicht.

Met de Wvbj worden per 1 januari 2027 nieuwe artikelen aan de Jeugdwet toegevoegd over de samenwerking. Met artikel 2.17 Jeugdwet is geregeld dat gemeenten verplicht in specifieke jeugdzorgregio's zijn ingedeeld. Waterland is ingedeeld in de Jeugdzorgregio Zaanstreek-Waterland. Deze regio is hetzelfde als de huidige jeugzorgregio, waarin wij al sinds 2015 vrijwillig samenwerken. Er kan niet van regio gewisseld worden, behalve bij een bestuurlijke integratie/fusie met een gemeente uit een andere regio.

1.2. De colleges moeten een gemeenschappelijke regeling treffen om een toereikend aanbod aan jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering te kunnen bieden.

Bij de gemeenschappelijke regeling wordt een regionale entiteit genaamd Jeugdregio ingesteld, die de vorm moet hebben van een openbaar lichaam, een bedrijfsvoeringsorganisatie of een centrumregeling (artikel 2.18, lid 2 Jeugdwet).

De colleges belasten de Jeugdregio met tenminste de volgende werkzaamheden (artikel 2.19 Jeugdwet):

a. Contracteren (of subsidiëren) aanbieders jeugdhulp en gecertificeerde instellingen, jeugdbescherming en jeugdreclassering.
b. Administratieve processen bij contracteren (of subsidiëren) zoals monitoring, relatiemanagement en het maken van afspraken voor verantwoording prestaties en de evaluatie van de contracten.
c. Het maken van afspraken met andere regio's om een toereikend aanbod van jeugdhulp, jeugdbescherming en -reclassering te realiseren. Denk hierbij aan de samenwerking in Thuis voor Noordje waarmee we ook voor de meest complexe zorgvragen ondersteuning in Noord-Holland willen realiseren en de bovenregionale inkoop van jeugdbescherming en -reclassering met twee andere regio's.
d. De organisatie van de regionale expertteams (RET Zaanstreek-Waterland).

1.3. Een gemeenschappelijke regeling voor de samenwerking is niet nieuw

Vanaf het moment (2015) dat uitvoering van de Jeugdwet (en de Wmo) een gemeentelijke taak werd, is in de regio Zaanstreek-Waterland samengewerkt onder een gemeenschappelijke regeling (de Regeling zonder Meer) en met een dienstverleningsovereenkomst. De Regeling zonder Meer (Gmb. 2025, nr. 59849), die tot op heden steeds verlengd en vernieuwd is, maakte regionale samenwerking voor alle decentralisaties sociaal domein mogelijk. In de praktijk werd er gebruik van gemaakt voor samenwerking Jeugdwet (7 gemeenten) en Wmo (5 gemeenten). De Regeling zonder Meer is de lichtste vorm van samenwerking.

Voor de Jeugdwet zijn er sinds 2015 dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) afgesloten waarmee aan Zaanstad mandaten, volmachten en machtigingen zijn verleend voor de uitvoering van taken voor de gehele regio. De taken betreffen het voorbereiden van de inkoop van jeugdzorg en het uitvoeren van contractmanagement op de afgesloten contracten, later uitgebreid met o.a. de organisatie van het RET Zaanstreek-Waterland. Voor de inzet van een regionaal beleidsadviseur en -ondersteuner wordt op dit moment gebruik gemaakt van de diensten van Edam-Volendam.

1.4 Een Centrumregeling is nu het meest passend
De manier waarop de huidige samenwerking is vormgegeven, komt feitelijk al grotendeels overeen met een gemeenschappelijke regeling (Centrumregeling), zoals bedoeld in artikel 8, vierde lid van de Wgr. Gezien de korte termijn die de wetswijziging geeft voor de realisatie van de regeling (1 jaar) en dit te moeten realiseren in een verkiezingsjaar waarin colleges en raden wijzigen, is gekozen voor de meest eenvoudige en werkbare oplossing.

In deze vorm behouden colleges hun sturingsmogelijkheden; er vindt geen overdracht of delegatie plaats van bevoegdheden. Mandaten blijven flexibel en kunnen worden ingetrokken. Ook lijkt deze uitvoeringsvariant vooralsnog goedkoper, omdat er geen nieuwe organisatie voor hoeft te worden opgetuigd.

Dit neemt niet weg dat er in de toekomst kan worden gekozen voor een andere uitvoeringsvariant (andere vorm van GR), wat wel complexer is. Afhankelijk van de regionale context en ontwikkelingen, de principes en het gedeelde perspectief op samenwerking in de regio, kan een andere uitvoeringsvariant op termijn worden overwogen.

1.5 In de gemeenschappelijke regeling leggen we de basis voor de dienstverlening
Een deel van de afspraken die de gemeenten maken, verschuift van de dienstverleningsovereenkomst naar de gemeenschappelijke regeling. Zo staat in deze nieuwe gemeenschappelijke regeling vermeld wat de bevoegdheden zijn van de Centrumgemeente (Zaanstad) en wat de verplichtingen van de partnergemeentes zijn die daar tegenover staan. Naast de verplichte onderdelen die volgen uit de Jeugdwet (o.a. de werkzaamheden zoals beschreven in argument 1.3) en de Wet gemeenschappelijke regelingen (regels omtrent informatieverstrekking, verantwoording, wijziging, opheffing, toetreding en uittreding) zijn artikelen opgenomen over

- De verplichting om een bestuurlijk (portefeuillehouders Jeugd) en ambtelijk (directeuren/managers Sociaal Domein/Jeugd) overleg in te stellen die tenminste één keer per jaar vergaderen. Beide overleggen bestaan al, maar zijn niet geborgd in een regeling of overeenkomst;
- Verplichte onderdelen in de dienstverleningsovereenkomst (aansprakelijkheid, financiële aspecten, geschillen, duur, wijziging en beëindiging overeenkomst).

Kanttekeningen
1.1. en 2.1 De wetswijziging beperkt de keuzevrijheid van de gemeenten
Met de wetswijziging worden gemeenten verplicht ingedeeld in een regio. Uittreding uit een regio is feitelijk alleen mogelijk bij fusie met een andere gemeente uit een andere regio. Dit beperkt de vrijheid van gemeenten. Hoewel de huidige samenwerking in de regio Zaanstreek-Waterland inhoudelijk geen reden geeft om uit te willen treden uit deze regio en deze opmerking formeel gezien geen zienswijze op de GR betreft, vindt het college het belangrijk om deze kanttekening over de wetswijziging mee te geven aan de regiogemeenten.

1.2. Eén regeling treffen voor een brede samenwerking was op deze korte termijn niet mogelijk
Zoals beschreven in argument 1.3 is er een bredere Regeling zonder Meer. Deze regeling heeft betrekking op samenwerking rond de taken die voortvloeien uit de decentralisaties in het sociaal domein (Regeling zonder meer, artikel 1). Het afgelopen jaar (vanaf juni 2025) is hard gewerkt aan het onderzoek naar een efficiënte regionale samenwerking op de verschillende onderwerpen binnen het sociaal domein en zijn de verschillende uitvoeringsvarianten voor een gemeenschappelijke regeling met elkaar vergeleken.

De verschillende vormen van de gemeenschappelijke regeling hebben ieder voor- en nadelen. Gezien de vaste ingangsdatum van de gemeenschappelijke regeling Jeugd en de samenloop met een verkiezingsjaar, waarin colleges en raden wijzigen, is gekozen voor een regeling die de bestaande wijze van samenwerking zo veel mogelijk in stand laat en daardoor slechts beperkte wijzigingen vereist (zie ook argument 1.4). Dit heeft geresulteerd in de voorliggende centrumregeling.
Gelet op de huidige (brede) scope van de Regeling zonder Meer is ook de mogelijkheid verkend om de verplichte regeling Jeugd te combineren met een regeling waaraan gemeenten vrijwillig kunnen deelnemen als het aankomt op andere onderwerpen binnen het sociaal domein. Hoewel deze mogelijkheid bestaat, vraagt een dergelijke brede regeling om een ruimere voorbereidingstijd dan nu beschikbaar is. Daarom is ervoor gekozen om nu een afzonderlijke regeling voor Jeugd vast te stellen en de huidige Regeling zonder Meer voor de overige onderwerpen te actualiseren.

Op basis van toekomstige regionale ontwikkelingen kan op termijn worden bezien of verdere aanpassing of verbreding van de regeling wenselijk is.

Financiële toelichting
Niet van toepassing

Communicatie
De gemeenteraad deelt het besluit mede aan het college. De besluiten van de verschillende gemeenteraden worden samengebracht en verwerkt in één document. In dit document wordt aangegeven of er zienswijzen zijn ingediend die hebben geleid tot aanpassing van de ontwerpregeling. Dit document wordt als bijlage naar de raden gestuurd bij het raadsvoorstel waarin toestemming wordt gevraagd voor de vaststelling van de gemeenschappelijke regeling.

Uitvoering en planning

1.	Beeldvormende raadsvergadering zienswijze	27 augustus 2026
2.	Oordeelsvormende raadsvergadering zienswijze	10 september 2026
3.	Besluitvormende raadsvergadering zienswijze	17 september 2026
4.	Collegebehandeling voorstel toestemming vragen (mogelijk gecombineerd met vaststelling)	10 november 2026
5.	Beeldvormende raadsvergadering toestemming	26 november 2026
6.	Oordeelsvormende raadsvergadering toestemming	10 december 2026
7.	Besluitvormende raadsvergadering toestemming	17 december 2026
8.	Collegebehandeling Vaststellen GR Jeugdregio ZaWa Als dit niet gecombineerd kan worden met toestemming vragen	1e vergadering 2027
9.	Publicatie en bekendmaking door Zaanstad	januari 2027

Beperkte doorlooptijd tot aan de ingangsdatum van de wet
De regeling wordt drie keer voorgelegd aan de individuele colleges van de verschillende gemeenten en twee keer aan de individuele gemeenteraden. Het strakke tijdspad vormt een aandachtspunt. In een aantal gemeenten is het halen van de termijnen voor de ingangsdatum van dit deel van de wet bijna onmogelijk. We zoeken naar mogelijkheden om toch zo veel mogelijk de ingangsdatum van de wet te halen, zonder daarbij voorbij te gaan aan de bevoegdheden van de colleges en raden.

De gemeenteraad heeft 13 weken om te beslissen over het verlenen van toestemming (afdeling 10.2.1 Awb) vanaf het moment van verzending door het college. Dit is natuurlijk een maximumtermijn, de raad mag het ook sneller doen. Mocht de raad er binnen 13 weken niet uit kunnen komen, dan kan de raad beslissen de toestemmingstermijn eenmalig te verlengen met maximaal 13 weken.

Wat ook tijd kan opleveren, is het opnemen van een beslispunt in het tweede collegevoorstel waarmee het college overgaat tot vaststelling van de gemeenschappelijke regeling onder voorbehoud van toestemming van de gemeenteraad. Deze opties worden alleen uitgewerkt als die mogelijkheid zich voordoet

Burgemeester en wethouders,
b/a

drs. E.G.H. Dijk MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. M.C. van der Weele
burgemeester

Bijlage(n):

1. Conceptraadsbesluit
2. Ontwerp Gemeenschappelijke Regeling Jeugdregio Zaanstreek-Waterland
3. Concept brief kanttekening bij wetswijziging Jeugdwet